

У більшості батьків виникає питання: чи готова моя дитина до школи? Та що потрібно зробити аби полегшити процес навчання?

Тож, якщо в батьків запитати, в чому, на їхню думку, полягає підготовка дитини до школи, багато хто з них відповість, що це означає навчити дітей читати, писати, лічити. Цим, мабуть і обмежаться... Так, навички лічби, читання, письма дуже допоможуть майбутньому першокласнику, якщо тільки будуть правильно сформовані, а отже, найважливіше – якість оволодіння знаннями та навичками.

Не кожна дитина може піти до школи й успішно навчатися. Річ у тім, що шлях розвитку кожної дитини індивідуальний. Хтось починає раніше за інших ходити, але потім довго не говорить, хтось навпаки, не вміє усміхатися, зате починає говорити цілими фразами і добре запам'ятовує букви. Тому до шкільного віку діти мають різний багаж досвіду — знання, вміння, навички, звички. Безсумнівно, що згодом кожна з них навчиться читати і рахувати і навіть стане грамотною, але до моменту вступу до школи важливіше мати не певні сформовані навички, а здатність сприймати і засвоювати новий матеріал, тобто здатність дитини до навчання.

І все-таки, у чому ж полягає готовність до навчання в школі?

Традиційно виділяють три аспекти шкільної зрілості:

Інтелектуальна зрілість для віку 6-7 років — це вміння виділяти фігури із тла, відтворювати зразок, здатність концентрувати увагу, встановлювати зв'язки між явищами і подіями, логічно запам'ятовувати, а також розвиток тонких рухів руки і їх координації.

Емоційна зрілість — це ослаблення безпосередніх, імпульсивних реакцій і вміння тривало виконувати не дуже привабливу роботу, тобто розвиток довільності поведінки.

Соціальна зрілість — це потреба у спілкуванні з однолітками й уміння підкоряти свою поведінку законам дитячих груп, здатність приймати роль учня, уміння слухати і виконувати вказівки вчителя.

Отже, за основу готовності до школи приймається необхідний рівень розвитку дитини, без якого вона не може успішно навчатись у школі.

Розрізняють два поняття: мовленнєва компетенція та мовленнєва готовність, що ж це таке і на що саме потрібно звернути увагу?

Мовленнєва компетенція – комплексне застосування дитиною мовних і немовних засобів (міміка, жести, рухи) з метою комунікації; вміння адекватно і доречно практично користуватися мовою в конкретних навчальних і соціально-побутових ситуаціях; уміння самостійно орієнтуватись у ситуації спілкування, ініціативність спілкування; вміння приймати, вирішувати самостійно мовленнєве завдання.

Мовленнєва готовність дітей до школи – це наявність у них певних знань і уявлень про довкілля; достатній лексичний запас, обізнаність з формулами мовленнєвого етикету, образними виразами, прислів'ями, приказками, загадками; оволодіння чистою і правильною звуковимовою, граматичною правильністю мовлення; вміння послідовно, логічно і зв'язно висловлюватись, переказувати тексти, будувати розповідь; оволодіння фонетичним сприйманням і звуковим аналізом слів; уміння уважно слухати відповіді інших, педагога, цілеспрямовано й точно відповідати на запитання; помічати, виправляти мовні помилки (сформованість оцінно-контрольних дій), доповнювати відповіді однолітків.

Критеріями і показниками сформованості мовленнєвої готовності старших дошкільників до шкільного навчання визначено - фонетичну; лексичну; граматичну; діалогологічну; комунікативну компетенції з показниками.

Тому, щоб адаптація до школи проходила нормально і у дитини не зникло бажання вчитися і малюк був **ГОТОВИЙ ДО ШКОЛИ** особливу увагу слід звернути на мовленнєвий розвиток.

Готовність або неготовність дитини до початку шкільного навчання визначається рівнем його мовленнєвого розвитку.

Якість навчальної діяльності буде залежати від того, наскільки були сформовані передумови в дошкільному періоді.

Чим краще у дитини буде розвинене мовлення до вступу до школи, тим швидше учень навчиться читати та писати. І взагалі засвоїть всю

систему знань.

На що потрібно звернути увагу?

1. Стан звуковимови.

Дитина до 6 років повинна правильно та чітко вимовляти всі звуки мовлення. Особливо не повинно бути заміні одних звуків іншими, наприклад: ЛАК замість РАК.

Бо письмо є відображенням усного мовлення. Дитина пише так, як промовляє. Виражені ж порушення в цій сфері призводять до відбиття неправильної вимови на письмі через опору на неправильне промовляння.

Дітям, які мають мовленнєві розлади, необхідна рання своєчасна корекція усного мовлення. Чим раніше буде розпочата корекція, тим краще буде її результат.

2. Стан фонематичних процесів.

1. Дитина повинна вміти розрізняти всі звуки на слух (дзвінкі-глухі, тверді-м'які, свистячі-шиплячі, Р-Л-Й)

Чітке розрізнення на слух всіх звуків мовлення - є однією з необхідних передумов оволодіння грамотою.

2. Дитина повинна володіти елементарними навичками звукового аналізу.

Прості форми такого аналізу стають «доступними» дітям вже в дошкільному віці, і це є одним з важливих показників їх готовності до навчання грамоті.

Діти повинні вміти:

- ділити речення на слова;
- ділити слова на склади;
- вміти виділяти всі звуки в словах;
- встановлювати послідовність звуків в слові;
- визначати перший і останній звук у слові, порахувати кількість звуків у слові.

Найбільш характерні помилки, що проявляються на письмі внаслідок недорозвинення функцій мовленнєвого аналізу та синтезу.

- пропуски;

- перестановки;
- додавання зайвих букв та складів.

3. Стан складової структури слова.

Засвоєння дітьми складової структури слова передбачає оволодіння не тільки кількісним складом слова, але і певною послідовністю звуків, його ритміко-інтонаційним оформленням та наголосом.

Шестирічна дитина повинна вміти безпомилково вимовляти слова типу: велосипедист, екскурсовод і т.п.

При порушенні складової структури слова може спотворюватися порядок складів, скорочуватися їх число, відзначаються заміщення.

4.Лексична сторона мовлення.

Словниковий запас дитини старшого дошкільного віку повинен складати не менше 2000 слів, причому в ньому повинні бути представлені всі основні частини мови: іменники, прикметники, дієслова, займенники, прийменники тощо.

Повинні бути присутні в словнику дитини і узагальнювальні слова (типу: одяг, взуття, посуд, тварини, птахи, овочі, фрукти і т.п.)

Недорозвинення лексичної сторони мовлення впливає на розуміння прочитаного, навіть при технічно правильному читанні. Такі діти важко усвідомлюють значення прочитаних слів, речень, тексту.

Тож для того щоб мовлення вашої дитини відповідало віковій нормі, а словник був досить багатим, запам'ятайте та намагайтеся:

- по-перше, самі говорити правильно,
- по-друге, більше часу знаходити для спілкування з дітьми,
- а по-третє, займатися з ними.

– (наприклад, дитині пропонується назвати всі відомі йому дерева, квіти та ін.);

– підбір ознак до певного предмету;

– підбір можливих дій до предмету;

– підбір предметів до заданої дії;

– підбір синонімів;

– підбір антонімів, тощо.

5. Формування граматичної будови мови.

У дітей повинні бути сформовані навички словозміни та

словотворення.

Дітей необхідно навчати:

- називати слова у множині (стіл-столи);
  - правильно узгоджувати слова в реченні: іменники з числівниками (пять олівців)
  - вживати різні прийменники (під столом, із-за дерева);
  - узгоджувати іменники з прикметниками в роді, числі, відмінку (наприклад: блакитний рушник);
  - утворювати слова за допомогою зменшувально-пестливих суфіксів (наприклад: руки-ручечка);
  - утворювати відносні і присвійні прикметники від іменників (наприклад: малина - малинове, лисиця - лисяча).
- складати прості і складні речення.

6. Володіння зв'язним мовленням.

Про розвиток зв'язного мовлення у дитини необхідно турбуватися вже в дошкільному віці.

Дитину потрібно вчити чітко та послідовно висловлювати свої думки.

Порушення самостійного зв'язного мовлення може виражатися в труднощах переказу, в складанні розповіді, в написанні творів.

Як працювати над розвитком зв'язного мовлення та формуванням граматичної будови мовлення?

Навчайте дітей відповідати повними реченнями на питання.

Переказувати казку, розповідь. Пропонуйте скласти казку, продовжити речення, описати те, що відбувається на вулиці, картині.

7. Розвиток інших процесів.

Розвиток дрібних м'язів пальців рук

Запорукою готовності до навчання є розвиток дрібних м'язів пальців рук, це впливає і на розвиток мовлення дитини, і на підготовку руки до письма.

Яким же чином розвивати дрібну моторику?

- Розминати пальцями тісто, пластилін.
- Катати по черзі кожним пальцем дрібні намистинки, камінчики, кульки.
- Зав'язувати вузли на товстій і тонкій мотузках і шнурках.
- Штрихувати, малювати, розфарбовувати олівцем, крейдою, фарбами.

- Різати ножицями. - Конструювати з паперу (оригамі),в'язати.
- Робити пальчикову гімнастику.
- Складати пазли.

8.Стан зорово-просторових функцій.

Дитина повинна добре орієнтуватися у просторі:

- уміти визначати «право - ліво» в різних умовах, положеннях тіла;
- уміти розрізняти предмети і геометричні фігури за формою, за розмірами (коло, овал, квадрат, трикутник; великий — маленький, більше — менше);
- правильно розташовувати предмети у просторі (вгорі-внизу, праворуч-ліворуч);
- уміти впізнавати предмети, букви в різних положеннях;
- - Орієнтуватися в поняттях: «Вчора - сьогодні – завтра», «Частини доби» тощо.

Отже, підведемо підсумки: основний розвиток мовлення відбувається до 5 років. Після 5 років відбувається вдосконалення мовних функцій, тому запам'ятайте та намагайтесь дотримуватись основних правил:

- Розмовляйте з дитиною правильно та чітко вимовляючи слова;
- Вчасно звертайтеся до спеціалістів – адже потрібно своєчасно виправляти неправильну звуковимову дитини, розвивати фонематичний слух;
- Виправляйте, якщо дитина неправильно вимовляє звуки в словах або перекручує, спрощує складову структуру слова, переставляє місцями слова в реченні під час повторення за дорослим;
- Розвивайте загальну і дрібну моторику дитини: більше малюйте, фарбуйте, ліпіть з пластиліну, збирайте намисто.
- Постійно працюйте над розвитком пізнавальних здібностей дитини: розучуйте вірші, придумуйте та переказуйте розповіді, казки.
- Частіше грайте з дітьми в сюжетно-рольові ігри: магазин, лікарню, перукарню, будівництво тощо.
- Будьте послідовні в своїх вимогах. З розумінням ставтеся до того, що багато чого не буде виходити відразу!

Прийміть до уваги, мовленнєва підготовка дітей до школи – особлива підготовка, що специфікою свого змісту стимулює інтелектуальну, емоційно-вольову, мотиваційну готовність дошкільнят та готовність у сфері спілкування. Вона передбачає достатню адаптацію дітей до умов шкільного навчання, до нових програмових вимог.

Добре розвинене мовлення майбутнього першокласника служить засобом успішного навчання не тільки з письма та читання, але й з інших предметів у школі.

Ну а для того щоб ви не гаяли час під час прогулянок, по дорозі до дитячого садка чи бабусі та ваш шлях був цікавим та веселим пропоную вам декілька простих ігор для розвитку мовлення:

«Що зайве?» Мама каже: «У садочку ростуть: яблуко, персик, бегемот, малина». Дитина називає зайве або плескає в долоні, коли почує зайве слово.

«Я бачу щось.....» Я бачу щось червоне – шукаємо очима всі червоні предмети та називаємо їх. Можна змагатися – хто побачить більше червоних (зелених, круглих) предметів.

«Загадуємо слово» Малюк загадує будь-яке слово. Мама за допомогою запитань намагається дізнатися – що це. Наприклад: воно їстівне? У нього є крила? Це любить їсти зайчик? Потім можна помінятися місцями

«Що спільного?» Що спільного може бути в яблука та кубика? Вони можуть бути червоними. Що загального у ялинки та кактуса? В них є голки. Що загального у пташки та літака? В них є крила.

«Що трапиться, якщо...» Що трапиться, якщо не зачинити холодильник? Що трапиться, якщо залишити ввімкнену воду? Слухайте поради своєї дитини! Деяким ви здивуетесь самі. Така гра вчить мислити дитину.

«Назви лагідно» Кіт – котик, дім – домик, лялька – лялечка, машина – машинка.

«Аналогії» Назвіть дитині предмет, а вона придумас аналогії, які у неї виникли з цим предметом. Наприклад: склянка – скло, білка – горішки, зайчик – морква, льотчик – літак, книга – картинки.

«Один – багато» Стілець – стільці, лікар – лікарі, людина – люди, стіл – столи.

Антоніми» Високий – низький, важкий – легкий, вгору – вниз, чорний – білий і т.д.